

dr hab. Stanisława SOCHACKA, prof. PIN-IS

PIN – Instytut Śląski w Opolu

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

mgr. Michała Mordania pt. *Chrześcijańskie dziedzictwo imiennicze utrwalone w nazwiskach mieszkańców Bielska Podlaskiego, Hajnówki i Siemiatycz*, s. 267

Recenzowana rozprawa doktorska to obszerne studium o imionach chrześcijańskich powiązanych z nazwiskami mieszkańców współczesnego Podlasia. Przedłożoną do opinii pracę przeczytałam z zainteresowaniem i satysfakcją, jakiej dostarcza dobrze przygotowana rozprawa. Merytorycznie została ona usytuowana w cyklu prac promujących wartości chrześcijańskie w polskiej antroponimii. Podstawowym celem dysertacji jest ukazanie tego, co określamy językowym dziedzictwem imienniczym przeszłości i kultury regionu. Zasadnicza część pracy zawiera 5 rozdziałów z wieloma podrozdziałami, które ułatwiają czytanie tekstu, a sformułowane śródtytuły oddają zawarte w nich treści. Ponadto w pracy oprócz tekstu głównego jest tekst uboczny, czyli przypisy obfitujące w informacje, w których autor odnosi się do spornych faktów np. klasyfikacji nazwisk polskich (s. 31) czy problemów homonimii (s. 32). Recenzowana rozprawa to efekt ogromnej, czasochłonnej pracy, wymagającej nie tylko językoznawczej skrupulatności, ale wiedzy historycznej i onomastycznej. Dbalości o wiarygodność podawanych informacji dowodzi także fakt zaangażowania bogatej literatury naukowej, licznych leksykonów polskich i obcych, co odsłania zdobytą wiedzę.

O wartości pracy stanowią następujące względy:

1. Solidna podstawa materiałowo-dokumentacyjna licząca 1273 nazwiska, ułożone w formie strukturalnego słownika etymologicznego, w którym wyrazem hasłowym jest konkretne nazwisko, jego budowa słowotwórcza, geneza odimienna motywowana treściami religijnymi i poparta notą bibliograficzną. Generalnie kompozycja pracy jest klarowna, cechuje ją jasność

wykładu, precyzyjność i oszczędność języka, słowem sprawna i poprawna polszczyzna w odmianie naukowej. Wnikliwa interpretacja nazewnictwa badanego regionu prowadzi Autora do niebagatelnych stwierdzeń, że chrześcijaństwo odegrało we wschodniej części Europy przełomową rolę, co znajduje odzwierciedlenie w systemie nazewniczym regionu podlaskiego. Autor pisze o tym w podsumowaniu:

Jak wykazała analiza, na pograniczu polsko-ruskim imiona związane z nurtem chrześcijańskim stanowią fundamentalną część lokalnego antroponomastykonu. Lokalne systemy -- imienniczy i nazwiskowy – konstituowały się na kanwie koegzystencji i wzajemnego oddziaływania różnych kultur i różnych języków (s. 208).

Autor dostrzega zatem złożoność zjawisk i faktów oraz korzyści poznawcze w odniesieniu do sfery nazewniczej, jak i etnolingwistycznej. Etymologie nazwisk nie stanowią tylko dekoracji, ale są niezbędnym elementem w dociekaniach i dochodzeniu do najbardziej prawdopodobnych ustaleń genetycznych.

2. Budzące uznanie zaplecze erudycyjne pracy, tj. wykaz cytowanej literatury przedmiotu z zakresu historii, kultury i antroponimii regionu i Polski liczący ponad 400 pozycji, w tym liczne prace innojęzyczne. Ta obszerna literatura, umiejętnie spożytkowana przez Autora, jest wyraźnie obecna jako wieloraki kontekst naukowy jego własnych konstatacji w złożonej problematyce badawczej. Na podkreślenie zasługuje też ostrożność w wyciąganiu wniosków i formułowanie tez oraz rzadka postawa badawcza charakteryzująca się z jednej strony ostrożnością na ustalenia innych, z drugiej – dostrzegająca doniosłe wpływy chrześcijaństwa i poważne konsekwencje zmian w użyciu nazw osobowych regionu. Jest więc to praca – poza swoim podstawowym znaczeniem – cennym kompendium wiedzy o przeszłości regionu, ważnym dla mieszkańców tej ziemi, Taka wiedza wzmacnia wydatnie świadomość narodową ludzi. Podziwu godna jest kreatywność językowa mieszkańców Podlasia. Niemało pożytku będą mieli też specjaliści zajmujący się badaniami porównawczymi języków słowiańskich i ich form nazewniczych. Praca imponuje bogactwem zebranego materiału i sumiennością dokonanej analizy językowej. Każdy, kto zajmował się dawnym imiennictwem terenów mieszanych, wie, jak trudno jest selekcjonować taki materiał. Z punktu widzenia wpływów chrześcijańskich praca jest niewątpliwie osiągnięciem autora. Po ukazaniu się drukiem wzbogaci dorobek prężnie rozwijającej się wiedzy o antroponimii ważnego dla kraju pogranicza.

Wnioski

Przedłożona w tym kształcie do oceny rozprawa doktorska mgr. Michała Mordania pt. **Chrześcijańskie dziedzictwo imiennicze utrwalone w nazwiskach mieszkańców Bielska Podlaskiego, Hajnówki i Siemiatycz** spełnia wszelkie wymogi stawiane pracom na stopień doktora. Autor badał nazewnictwo osobowe Podlasia od kilku lat, a dowodem tego zainteresowania są rozprawy, artykuły i szkice opublikowane w różnych czasopismach. Praca jest uwieńczeniem tych zainteresowań i dowodzi konsekwencji i pewnej wierności Autora podejmowanej problematyce badań.

Biorąc powyższe pod uwagę, przedkładam wniosek o przyjęcie recenzowanej pracy mgr. Michała Mordania jako rozprawy doktorskiej i dopuszczenia jej Autora do dalszych etapów przewodu doktorskiego. Jednocześnie, z uwagi na jej bezsporną wartość naukową uważam, że praca zasługuje na wyróżnienie.

Opole, 24.10.2018 r.

Stanisława Sochacka

